

Petra Sakko

LUONTOKUVAUS ASTRID LINDGRENIN TE- OKSESSA VI PÅ SALTKRÅKAN

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Joulukuu 2021

TIIVISTELMÄ

Petra Sakko: Luontokuvaus Astrid Lindgrenin teoksessa *Vi på Saltkråkan*
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Kirjallisuustieteen tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2021

Tutkielma käsittelee luontokuvausta Astrid Lindgrenin romaanissa *Vi på Saltkråkan* (1964) ekokritiikin näkökulmasta. Työn tarkoituksena on tutkia teoksen henkilöhahmojen suhdetta luontoon – miten he kohtelevat luontoa, miten se näkyy heidän elämässään sekä miksi luonto on tärkeä heille. Työssä tutkitaan myös, millainen kuva saaristoluonnosta teoksessa annetaan, ja millä keinoin tätä kuvaa rakennetaan.

Tutkimuksessa avataan ekokritiikin ja luonnon käsitteitä, sekä pohditaan luonnon käsitteen merkitystä sekä historiaa. Lindgrenin teoksen tapahtumat sijoittuvat Saltkråkanin saarelle. Tutkielmassa käsitelläänkin saarien merkitystä tapahtumapaikkana, sekä saariston trooppia etenkin lastenkirjallisuudessa. Saaret tarjoavat lapsille suljetun, sekä suhteellisen turvallisen ympäristön, jossa he pystyvät esimerkiksi oppimaan uusia taitoja. Suljettu saari toimii vastakohtana sivilisaation turmelukselle sekä keinotekoisuudelle, antaen lapsille mahdollisuuden tutustua mahdollisimman autenttiseen säilyneeseen luontoon. Saltkråkan sijaitsee avomerен äärellä ja sijaitsee siis ”merisen erämaan” tuntumassa. Näin ollen työssä tutkitaan teosta myös ekokritiikille tyypillisten pastoraalin, erämaan (wilderness) sekä idyllin käsitteiden näkökulmasta. Erämaa on kuvattu kirjallisuudessa usein pakopaikkana, ja tutkitussa teoksessa Melkersonienkin perhe pakenee kesäksi Tukholman kaupungista saariston autenttiseen luontoon, aivan erämaan tuntumaan.

Kaikki ei kuitenkaan ole täydellistä idyllisessä saaristomaisemassakaan. Ympäröivä luonto tarjoaa rauhaa sekä opettaa paljon, mutta luonnon vaarat sekä sen arvaamattomuuskaan eivät jää lapsilta kokematta. Tutkielmassa tarkastellaan myös saariston elämistä ja siihen liittyvää inhimillistystä. Teos esittää eläimet monella tapaa ihmisiä muistuttavina tuntevina ja ajattelevina luontokappaleina. Kaupungista saaristoluontoon tutustumaan saapunut Melkersonien perhe kohtelee saaristoluontoa ja sen eläimiä hyvin sekä kunnioittavasti, mutta he saavat huomata, että jotkut ihmiset näkevät luonnon vain sen aikaansaaman hyödyn kautta. Myös luonnonkiertokulkuun liittyvä kuolema tulee lapsille tutuksi, kuoleman sekä sen aiheuttaman uhan kohdatessa rakkaita lemmikkieläimiä.

Avainsanat: Astrid Lindgren, ekokritiikki, luonto, luontokuvaus, saaristo, idylli

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Ekokritiikki luonnon kuvauksessa	4
	2.1 Pastoraali, erämaa ja idylli	6
3	Saaristo miljöönä	7
	3.1 Fokalisaatio luonnon kuvauksessa	10
	3.2 Erämaa pakopaikkana	12
	3.3 Saariston trooppi ja paikan kuvaus	13
4	Saariston eläimet	20
5	Johtopäätökset	24
	Lähteet	26

1 Johdanto

Tarkastelen tässä tutkielmassa luontokuvausta Astrid Lindgrenin romaanissa *Vi på Saltkråkan* (1964, suom. Saariston lapset) ekokriittisestä näkökulmasta. Tutkin tapoja kuvata luontoa kyseisessä romaanissa sekä millaisena luonto siinä esitetään. Tutkin henkilöhahmojen suhdetta luontoon – miksi luonto on tärkeä heille, miten se näkyy heidän elämässään ja miten he kohtelevat ympärillään olevaa luontoa. Tutkin myös, miten saaristoluonnon miljöö rakentuu teoksessa sekä millä keinoin sitä rakennetaan, esimerkiksi millaisin sanavalinnoin. Pohdin, mitä kaikkea luonto antaa romaanin henkilöille, mutta toisaalta miten ympäröivä, välillä jopa vaarallinen, luonto saattaa myös rajoittaa heidän toimintamahdollisuuksiaan. Tutkimukseni teoreettisena pohjana käytän esimerkiksi Greg Garrardin teoksessa *Ecocriticism* (2012) esiintyviä määritelmiä pastoraalista sekä erämaasta, sekä ekokritiikistä. Garrardin mukaan ekokritiikki tutkii tapoja, joilla kuvataan ihmisen ja luonnon välistä suhdetta. Ekokritiikkiä on usein käytetty kirjallisuudentutkimuksessa tutkittaessa tapoja, joilla ihminen saastuttaa tai tuhoaa luontoa (Garrard 2012). Tällaisia ihmisen luonnolle aiheuttamia uhkia ovat esimerkiksi ilmastomuutos, saasteet, elinympäristöjen pirstoutuminen sekä luonnonmonimuotoisuuden väheneminen. *Vi på Saltkråkan* kuvaa ihmisen ja luonnon välistä suhdetta hyvin seesteisenä, luonnon ollessa kuitenkin merkittävässä roolissa. Valitsin ekokriittisen näkökulman teoksen tarkasteluun, koska halusin tutkia, kätkeytyykö teoksen näennäisesti seesteisen luontokuvauksen alle myös mahdollista kritiikkiä esimerkiksi ihmisen toimintaa vastaan.

Vi på Saltkråkan kertoo kaupunkilaisperheestä, joka lähtee Ruotsin saaristossa sijaitsevalle Saltkråkan-nimiselle saarelle viettämään kesää. Melkersonien perheeseen kuuluu isä-Melkerson, isosisko Malin, Johan ja Niklas sekä perheen nuorimmainen Pelle. Perheen isä on kuvattu huolimattomaksi ja unelmointiin taipuvaksi kirjailijaksi, jolta arkiset kotiaskareet eivät onnistu ilman tapaturmia. Tämän sekä isän yksinhuoltajuuden takia perheen vanhin lapsi, Malin, hoitaa suurimman osan siivouksesta sekä muista kotitöistä, sekä pitää huolta nuoremista sisaruksistaan. Perheen isä on vuokrannut saarelta ränsistyneen Snickargården-nimisen huvilan ja niin huvilan kunnostus, kuin ympäröivä luonto, aiheuttavat monia pulmatilanteita kesän ai-

kana. Isän ja Malinin yrittäessä hoitaa kotitöitä, perheen lapset viettävät kesänsä saarella seikkaillessa uusien paikallisten ystäviensä kanssa. Saltkråkan-saaren kerrotaan olevan viimeinen saari ennen avomerta.

-- och solen står redan långt när hon kommer till sin sista brygga, den på Saltkråkan, ön som har gett henne sitt namn. Längre ut behöver hon inte gå. Bortom Saltkråkan är öppna havet med kala kobbar och skär, där ingen bor mer än ejder och mås och annan sjöfågel. Men på Saltkråkan bor det människor. Inte många. På sin höjd tjugo stycken. Det vill säga om vintern. Om sommaren kommer där sommargäster. (Sl, 5–6)¹

Saltkråkan-saaren voikin katsoa olevan villin luonnon ja ihmisen muovaaman maailman, humaenin ja epähumaenin, risteyskohta, mistä alkaa ikään kuin vetinen erämaa. Näin ollen käytän tutkimuksessani apuna myös Greg Garrardin määritelmiä erämaasta ja pastoraalista.

Tutkimuksessani ensimmäiseksi luvussa kaksi määrittelen ekokritiikin sekä luonnon käsitteitä ja pohdin luonnon merkitystä laajemmin – mitä kaikkea luonnolla voidaan ajatella tarkoitettavan ja kuinka sen merkitys on muuttunut. Luvussa kolme lähestyn teoksen luontokuvauksen pohdintaa saariston kautta. Millaisia piirteitä saaristo miljöönä antaa teoksen luontokuvaukselle? Kolmannessa luvussa tutkin myös fokalisoijan vaikutusta luonnon kuvaukseen. Neljännessä luvussa tutkin eläinten merkitystä teoksessa, sekä millaisia arvoja niille annetaan.

Vi på Saltkråkan -romaanista on tehty tutkimusta aikaisemminkin. Teoksesta on tutkittu esimerkiksi feministisestä näkökulmasta (Bålsrud Mjelva 2016). Bålsrud Mjelva tuo tutkimuksessaan esille teoksessa esiintyvät Melkersonien perheen matriarkaaliset taipumukset, Malinin ollessa suurimmaksi osaksi vastuussa perheestään, esimerkiksi isän roolin jäädessä pienemmäksi perheen taloudellisissa asioissa. *Vi på Saltkråkan* -teoksessa esiintyy muutenkin paljon vahvoja naishenkilöitä, Malinin lisäksi esimerkiksi Stjorven, Stina sekä Teddy ja Freddy ovat kaikki vahvoja, persoonallisia hahmoja, jotka eivät jää teoksen mieshahmojen varjoon. *Vi på*

¹ Ja aurinko on jo alhaalla, kun laiva saapuu viimeiseen laituriin. Saltkråkaniin, saareen, jonka mukaan se on saanut nimensä. Kauemmaksi sen ei tarvitse mennä. Saltkråkanin ulkopuolella ovat avomeren paljaat luodot ja riutat, joilla asuu vain haahkoja, lokkeja ja muita merilintuja. Mutta Saltkråkanissa asuu ihmisiä. Ei paljon. Enintään kaksikymmentä. Talvella nimittäin. Kesäisin sinne tulee kesävieraita (Sl, 5).

Saltkråkan -teoksesta on tehty aikaisemmin myös ekokriittistä tutkimusta (Ahlbäck 2012). Artikkelissaan ”Väderkontraktet: plats, miljörättvisa och eskatologi i Astrid Lindgrens *Vi på Saltkråkan*” Ahlbäck keskittyy tutkimaan sään motiivia teoksessa. Ahlbäckin mukaan olemme riippuvaisia fyysisestä ympäristöstä, ja tämä tekee meistä haavoittuvia. Tähän sisältyy myös käsitys siitä, että paikan käsite sisältää myös rinnakkaiselon sekä vuorovaikutuksen ihmisen ja muiden elävien olentojen välillä, sekä riippuvuuden fyysisestä tilasta. (Ahlbäck 2012, 16–17.) Hänen mukaansa ympäristö aiheuttaa *Saltkråkanilla* monenlaisia uhkia, joita ovat niin muuttuvat sääilmiöt, kuin Vesterman ja tämän utilitaristinen näkökulma eläimiä kohtaan. *Vi på Saltkråkan* -teoksessa sääilmiöt eivät vain toimi taustana hahmojen toiminnalle, vaan sää on luonnonvoima, jota tulee kunnioittaa. Ahlbäckin mukaan olemassaolo tuokin mukanaan haavoittuvuuden, ja elämän ja kuoleman kysymykset eivät olekaan koskaan kaukana maantieteellisesti syrjäisissä paikoissa. Koska sääilmiöt voivat olla erityisen rajuja saariston ulkolaidalla, tulee *Saltkråkanin* asukkaiden huomioida ja kunnioittaa niitä. Saariston asukkaat ovat kuitenkin hyväksyneet muuttuvat sääolosuhteet, sekä niiden tuomat vaarat ja asuvat saarella niistä huolimatta. Tämä osoittaa halukkuutta olla yhteydessä paikkaan. (Ahlbäck 2012, 11–15.)

2 Ekokritiikki luonnon kuvauksessa

Greg Garrard määrittelee (2012, 5) ekokritiikin laajimmillaan tarkoittavan inhimillisen (*human*) ja ei-inhimillisen (*nonhuman*) välisen suhteen tutkimista läpi kulttuurihistorian. Inhimillisellä on yleisesti ottaen tarkoitettu ihmistä, kulttuuria ja kaikkea ihmisen muovaamaa osaa maailmasta, ja ei-inhimillisellä on taas tarkoitettu kaikkea siihen kuulumatonta, pääasiassa luontoa. Luonnon käsitteen määrittely ei kuitenkaan ole yksinkertaista. Garrardin mukaan yksi ekokritiikin tehtävistä on ”*the human*” käsitteen uudelleenarviointi. Hänen mielestään kahtiajako ihmisen ja luonnon välillä on tarpeetonta ja että siitä pitäisi päästä eroon. Teoksessa *Uncommon Ground: Rethinking the Human Place in Nature* (1996) Anne Whiston Spirn kertoo tämän kahtiajaon olevan ongelmallista, koska ihmisen on välillä vaikea erottaa, mikä osa maailmasta on ihmisen muovaamaa ja mikä osa taas luonnon muovaamaa. Raja tämän välillä on välillä mahdotonta erottaa, koska ihmisen kädenjälki näkyy lähes kaikkialla maailmassa ja täysin koskematonta luontoa on jäljellä hyvin vähän, jos yhtään. Whiston Spirnin mukaan (1996, 111) myös ihmisen toimien näkeminen ainoastaan luontoa saastuttavana on ongelmallista ja estää meitä ymmärtämästä mahdollisia hyötyjä, joita ihmisen toiminnasta voi seurata. Luonto on olemassa myös aistiemme ulkopuolella, vaikka havainnoimme sitä aistiemme avulla. Hänen mielestään onkin tärkeää tiedostaa ei-inhimillisten eliöiden ja ilmiöiden itsenäinen rooli ja niiden riippumattomuus ihmisestä. Tämän tiedostaminen auttaa ymmärtämään ihmisen toiminnan rajoja sekä ihmisten toiminnasta seuraavien odottamattomien seurausten mahdollisuutta. (Whiston Spirn 1996, 111–112.) Garrardin mukaan ekokritiikki ei voi paljon vaikuttaa keskusteluun ekologisista ongelmista, mutta se voi auttaa määrittelemään ja tutkimaan näitä ongelmia, ja lopulta auttaa jopa ratkaisemaan niitä (2012, 6).

Ekokritiikki on monitieteinen tutkimusala, joka on kiinteässä suhteessa myös esimerkiksi politiikkaan sekä filosofiaan, joissa ympäristöongelmat ovat myös yleisesti käsiteltyjä aiheita (Lahтинен & Lehtimäki 2008, 8). Luonnon politisoituminen tapahtui 1960-luvulla, kun koettiin ympäristöherätys. Yrjö Hailan ja Ville Lähteen (2003) mukaan ympäristöherätys ilmentääkin luonnon politisoitumista, minkä tuloksena ympäristöstä tuli ”poliittisten kamppailujen kohde ja kasvualusta”, sekä ympäristöön kohdistuvat uhkat ja riskit nousivat julkiseksi puheenaiheeksi.

(mt. 11–13.) Tämä ympäristöherätys toi laajasti ihmisten tietoisuuteen luontoa uhkaavat toimintatapamme sekä ymmärryksen luonnosta aineellisen olemassaolomme pohjana. Suuri tiennäyttävä ekokritiikin alalla oli Rachel Carson, jonka kirja *Silent Spring* (1963) toi ekologiset ongelmat tieteellisistä ongelmista myös kulttuurisiksi ongelmiksi. Garrardin mukaan (2012, 1) Carsonin teosta onkin pidetty ympäristöliikkeen lähtöpisteenä. Carsonin teoksen takia ympäristöongelmat levisivät luonnontieteestä myös niin politiikkaan kuin populaarikulttuuriin. Ekokriittiselle tulkinnalle on ominaista myös tulkinnan tarkoitus välittää lukijoille ympäristöeettisiä arvoja ja vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen, kuten myös tarkoitus vaikuttaa lukijoiden tunteisiin (Hermerén 1969). Ekokritiikissä onkin kyse siitä, mitä merkityksiä annamme luonnolle ja miten nämä merkitykset vaikuttavat siihen, miten kohtelemme luontoa.

Ehkä yleistajuisin määritelmä luonnolle on sen näkeminen maankamarana, sekä vesi- ja ilma-kehänä kasveineen ja eläimineen (Kielitoimiston sanakirja, s.v. *luonto*). Luonnon määritelmä on vaihdellut eri aikoina ja eri kulttuureissa, kuitenkin edellä mainitun määritelmän ollessa yleensä luontoa koskevan ajattelun taustalla. Menneisyydessä, esimerkiksi 1800-luvun Suomen maatalousyhteiskunnassa luonto ymmärrettiin jokseenkin eri tavoin kuin nykyään, ja sillä oli myös erilainen merkitys sen ajan ihmisille. 1800-luvulla ihmiset elivät luonnon armoilla enemmän kuin ihmiset nyky-Suomessa – silloin yksi kova sadekuuro saattoi tuhota viljasadot ja aiheuttaa pulaa ruuasta koko vuodeksi. Yhä nykyäänkin monet saavat elantonsa luonnon avulla, mutta kuitenkin yhä useammat ihmiset asuvat kaupungeissa, ja luonto saattaa tuntua monille kaukaiselta. Monet kaupunkilaiset arvostavat luontoa nykyään sen tarjoaman virkistytymismahdollisuuden kautta – luonto ei ole enää välttämätön osa jokapäiväistä elämää, vaan monet menevät luontoon rentoutumaan sekä pakoon arkisia asioita.

Vi på Saltkråkan on julkaistu 1960-luvun alussa. Vaikka maailma on muuttunut 60 vuodessa, uskon kuitenkin, että erityisesti lasten taipumus tutkimiseen ja seikkailemiseen ovat pysyneet jokseenkin muuttumattomina. Erityisesti lapsille luonto on näyttäytynyt aina jännittävänä ja mystisenä paikkana täynnä mahdollisuuksia.

2.1 Pastoraali, erämaa ja idylli

Pastoraalin ja erämaan käsitteitä on usein hyödynnetty ekokriittisessä tutkimuksessa, ja nämä käsitteet ovatkin hyödyllisiä tutkittaessa luontokuvausta Ruotsin saariston laidalla sijaitsevasta saaresta. Pastoraalilla on alun perin tarkoitettu paimenrunoutta, mutta nykyään sitä käytetään kuvaamaan kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelua kirjallisuudessa. Garrardin mukaan pastoraalissa ei kuitenkaan oltu niinkään kiinnostuneita luonnosta itsestään, vaan luontoa käytettiin enemmänkin vain apuna kuvaamaan ihmisen omaa ahdinkoa, ja pastoraali tarjoaakin usein hyvin ihanteellistetun kuvan luonnosta ja maaseutuelämästä, samalla kaupunkielämää väheksyen. (Garrard 2012, 37–65.) Buell taas kuvaa pastoraalin olevan nykyään lähes synonyymi paluulle vähemmän urbaaniin ja luonnollisempaan olemassaolon tilaan (Buell 1995, 31). Pastoraali voidaan jakaa kolmeen suuntaukseen erilaisten aikakäsitysten taakia: elegiaan, idylliin ja utopiaan. Elegiassa muistellaan nostalgialla menneisyyttä, idyllissä ylistetään nykyaikaa ja utopiassa eletään tulevaisuutta. (Garrard 2012, 39.)

Garrardin mukaan erämaata (wilderness) on pidetty sivilisaation rajojen ulkopuolella olevana uhkaavana paikkana, mutta myös pakopaikkana. Etenkin vanhoille erämaakuvauksille erämaan näkeminen uhkaavana oli tyypillistä. Tässä merkityksessä erämaan trooppi on esiintynyt jo *Raamatussa*, kun esimerkiksi Aatami ja Eeva karkotettiin Eedenin paratiisista, eli sivilisaatiosta, erämaahan. Uudemmassa erämaan kuvauksessa erämaata ei ole pelätty, vaan se on nähty turvapaikkana. Erämaan trooppi on kuitenkin ongelmallinen, koska ihanteellisimpana pidetyn erämaan on ajateltu säästyneen täysin ihmisen vaikutukselta, mutta toisaalta erämaan trooppiin kuuluu myös, että ihminen on autenttisimmillaan erämaassa. (Garrard 2012, 78.) Garrardin mukaan erämaakokemus uhkaakin samaistua ”etuoikeutettujen ihmisten aitous myyviin ja erämaata mystifioiviin harrastuksiin, jotka mahdollistavat teollisen kulutuksen” (Garrard 2012, 78). Kriittikinä Garrard nostaakin, että ekokriitikin pitäisikin keskittyä miettimään tekojamme ja retoriikkaa luonnon tilan muutoksessa ja sen ehkäisyssä, ei niinkään sitä, että kuinka me ihmiset voisimme olla luonnollisempia tai autenttisempia (Garrard 2012, 79).

3 Saaristo miljöönä

Pastoraalin käsitettä käytetään kuvaamaan kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelua. Vaikka Saltkråkanin saari ei sijoitu perinteiselle maaseudulle, on se kuitenkin erillään ”sivistyksestä” ja kaukana Ruotsin suurista kaupungeista, saarella on myös vain vähän asukkaita ja palveluita ja saaristolaiset ovat pitkälti omavaraisia esimerkiksi ruoan suhteen. Maaseudulle tyypillisesti Saltkråkanin saari ei myöskään ole kaupunki, mutta ei kuitenkaan erämaata. Ajattelinkin saaristoa maaseudun kaltaisena ympäristönä tässä tutkimuksessa.

Perheen vanhin lapsi, Malin, kuvailee teoksessaan tuntemuksiaan Saltkråkanille saapumisesta: ”-- jag är bara glad, förstår ni, för att Gud hittade på att göra Saltkråkan just så här och inte annorlunda och för att han se hittade på att lägga ner den som en juvel längst ute i havsbandet, där den har fått att vara i fred och förbli sig lik ungefär som han hade tänkt den”² (SI, 17). Saaren ulkopuolelta alkaa avomeri, luonnonmukainen alue, jolla ihmisen jäljet näkyvät vain vähän. Garrardin erämaan määritelmän mukaan, erämaa on sivilisaation rajojen ulkopuolella oleva paikka. Sivilisaation rajojen voikin katsoa loppuvan Saltkråkanin jälkeen, jolloin alkaa merellinen erämaa, paikka, jossa ihmisen vaikutus ei juurikaan näy.

Melkersonit ovat kaupunkilaisia, jotka menevät kesäksi lomalle saaristoon. He ovat etenkin aluksi pihalla saariston elämäntyylistä, mutta saavat kuitenkin oppia ja apua paikallisilta, jotka ovat ymmärtäväisiä kaupunkilaisten hankaluuksille. Etenkin perheen lapset oppivat nopeasti uudenlaista elämäntyyliä uusilta saaristolaisystäviltään leikkien ja kotiaskareiden lomassa. Kuitenkin saariston asukkaiden ja Melkersonien välillä on pientä vastakkainasettelua. Paikalliset puhuvat heistä kaupunkilaisina ja he olettavatkin, että Melkersonit eivät osaa tai tiedä asioita, koska ovat kaupunkilaisia. Teos antaa saaristolaisista taas kuvan luonnon kanssa hyvin toimeen tulevina henkilöinä, jotka selviytyvät lähes kaikesta eivätkä ongelmien ilmaantuessa ole toimeettomia, vaan ratkaisevat ongelmat kekseliäästi sekä hätiköimättä. Esimerkiksi sumun noustessa ja lasten ollessa kadoksissa veneellä, saaristolaiset pysyvät tyyninä, koska tuntevat

² ”-- olen vain iloinen siitä, käsitätkö, että Jumala keksi luoda Saltkråkanin juuri tällaiseksi eikä muunnalaiseksi ja että Hän sitten keksi sijoittaa sen kuin jalokiven uloimmaksi avomerien äärelle, missä se on saanut olla rauhassa ja pysyä melkein sellaisena kuin hän sen oli ajatellut --” (SI, 13).

kyseiset luonnonilmiöt ja tietävät mukana olevien saaristolaislapsien pystyvän hoitamaan asian.

Ahlbäckin (2012, 16–17) mukaan sää näkyy teoksessa luonnonvoimana, jota tulee kunnioittaa. Hänen mukaansa elämän ja kuoleman kysymykset ovat aina läsnä maantieteellisesti etäisissä paikoissa, kuten Saltkråkanin saarella. Saariston asukkaat kunnioittavatkin säätä ja huomioivat sen esimerkiksi siinä, että eivät lähde uhkarohkealle pelastusretkelle lasten ollessa eksyksissä merellä – saaristolaiset ymmärtävät, että lapsia on lähes mahdoton löytää sakeassa sumussa, ja että todennäköisemmin he eksyisivät itsekin merelle. Kuitenkin he ovat huolissaan lapsistaan, sekä ymmärtävät vaikean sään mukanaan tuomat vaarat. Saariston asukkaat ovatkin hyväksyneet ajoittain vaikeat sääolosuhteet, sekä niiden mukanaan tuomat vaarat, mutta haluavat niistä huolimatta asua saarella. Ahlbäckin (2012, 12) mukaan tämä osoittaaakin paikan tärkeyttä heille, sekä halukkuutta olla yhteydessä paikkaan.

Toni Lahtinen, Maria Laakso ja Merja Sagulin kertovat teoksessa *Lintukodon rannoilta – Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa* (2017, 35) kesäasumisen saarilla olleen keskeinen saarikokemus Pohjoismaissa. Heidän mukaansa aikuisten kirjoittajien nostalginen kaipuu lapsuuden kesäisiin saaristokokemuksiin näkyykin saaristokuvauksen idyllisyydessä. Idyllinen saaristoelämän kuvaus näkyykin voimakkaasti *Vi på Saltkråkan* -teoksessa. Garrardin idyllin käsitteelle tyypillisesti teoksessa ylistetään nykyaikaa sekä nykyhetkessä tapahtuvaa saaristoelämää. Niin lapset kuin perheen isäkin nauttivat Saltkråkanissa asumisesta, eikä perhettä aiemmin kohdanneita vaikeuksia, kuten perheen äidin kuolemaa, juurikaan murehdita. Perheen isä valistaakin lapsiaan siitä, ettei päiviä tule laskea tai miettiä liikaa mennyttä tai tulevaa, sillä ”jokainen päivä on kokonainen elämä” ja tärkeä sellaisenaan. Saaristossa sekä ihmiset, luonto, että eläimet, elävät rauhallista rinnakkaiseloa, ongelmien ilmaantuessa vain harvoin. Teoksen luonnon kuvaus on siloteltua ja se keskittyy pääasiallisesti vain saaristoelämän positiivisiin ja valoisiin asioihin – kaikki asiat ratkeavat lähes itsestään, vaikka isä ei ole kätevä taloudenhoi-dossa ja lapset tekevät kaiken lähestulkoon omillaan. Teoksessa sen henkilöhahmojen ja luonnon suhde on näennäisen hyvä. Saaristolaiset kohtelevat luontoa kunnioittavasti, sitä tarkoituksettomasti saastuttamatta tai tuhoamatta tai sen eliöstöä häiritsemättä.

Teos myös rikkoo idyllistä ydinperheen kuvaa, äidin puuttuessa Melkersonin perheestä. Melkersonit ovat kuitenkin sopeutuneet perheen nykyiseen tilanteeseen, ja he elävät onnellista sekä iloista elämää. Malin on tottunut hoitamaan arkisia, tavallisesti perheen vanhemmille kuuluvia tehtäviä, isän ollessa unelmointiin taipuvainen. Teoksen päällisin puolin rauhallinen saaristoidylli ei kuitenkaan ole niin täydellinen kuin aluksi saattaa vaikuttaa. Luonto sekä sen arvaamattomuus aiheuttavat myös ongelmia saaristossa, esimerkiksi lasten ollessa eksyneinä merelle sumun aikana. Melkersonien perhe saa myös huomata, että idylliseen saaristoelämään mahtuu myös vain omaa etuaan ajavia ihmisiä, kuten Vesterman, joka yrittää hyötyä rahallisesti myymällä hylkeen. Kuitenkin teoksen näennäisen hyvän luontosuhteen taustalla näkyy yksipuoleista kulutussuhdetta, jossa saaristolaiset yksinomaan hyötyvät luonnosta. Saaristolaiset saavat saaristoluonnosta asuinpaikan ja ravintoa, mutta luonto ei hyödy ihmisen läsnäolosta mitenkään, ja ihmisen ja luonnon rauhallinenkin suhde on vain toista osapuolta hyödyttävä. Teos ei myöskään tuo esiin ihmisen luonnolle aiheuttamaa haittaa, eikä siinä sivuta esimerkiksi Itämeren saastumista tai muita ekologisia ongelmia.

Kirjan näennäisesti hyvä ja tasapainoinen ihmisen ja luonnon välinen suhde, sekä ekokriisien puuttuminen teoksesta selittyy sillä, että *Vi på Saltkråkan* on pääasiassa lapsille suunnattu kirja. Tästä huolimatta teoksessa saaristoa ei kuvata lapsillekaan täysin turvallisena paikkana, vaan siinä kuvataan myös saaristoluonnon vaaroja. Yksi tällainen saaristoluonnon aiheuttama vaaratilanne syntyy, kun Johan ja Niklas lähtevät uusien saaristolaisystävänsä Teddyn ja Freddyn kanssa veneilemään ja yhtäkkiä merelle nouseva sumu estää heitä löytämästä tietään takaisin kotisaarelle. Kyseinen tilanne muistuttaa saariston ympärillä olevan meren kesyttämättömyydestä ja siitä, että luonnonvoimia ei useinkaan voi täysin ennakoida, edes niihin tottuneet henkilöt. Teddy ja Freddy taitoja kuvataan kirjassa:

Teddy och Freddy var barnfödda på Saltkråkan. De var skärgårdsflickor med liv och själ. De visste det mesta om båtar och vatten och väder och vindar och om man fiskar med nät och skötar och långrev och drag. De kunde rensa strömming och flå abborre, de kunde splitsa tågvirke och göra knopar och vricka ekan med en ära lika

bra som de rodde den med två. De visste var abborrhunden fanns och vassvikarna där man kunde få en gädda om man hade tur -- (SI, 51.)³

Sisaruksilla oli siis hyvin paljon saaristoelämän kannalta tarpeellisia taitoja, joista on monessa tilanteessa hyötyä. Kuitenkin luonnonvoimat yllättivät heidät sekä Melkersonin pojat, eivätkä kyseiset taidot pelastaneet heitä vain ainoastaan onni. Tilanne päättyy hyvin ja lapset selviävät tilanteesta vahingoittumattomina. Kuitenkin vanhempien hätä ja huojennus näyttävät kyseessä olleen vakavan asian ja heidän olleen peloissaan, vaikka mukana olivatkin myös saaristolaislapset Teddy ja Freddy. Kuitenkin luonto voi yllättää myös osaavat ja siihen varustautuneetkin ihmiset.

3.1 Fokalisaatio luonnon kuvauksessa

Vi på Saltkråkan -romaanin kerrotaan kaikkien Melkersonien perheenjäsenten näkökulmista, joskin kerronnassa keskistytään perheen lasten näkökulmiin, isän näkökulman jäädessä vähemmälle. Teoksen fokalisaatiota tutkimalla haluan selvittää, miten luontokuvausta tuodaan esille kerronnassa ja miten henkilöhahmojen näkemykset luonnosta eroavat toisistaan, jos eroavat. Suhtautuvatko esimerkiksi perheen nuorimmat Johan, Niklas ja Pelle ympäröivään luontoon eri lailla kuin isä-Melkerson ja voisiko tämä mahdollisesti erilainen suhtautuminen johtua henkilöiden välisestä ikäerosta?

Fokalisaatio tarkoittaa sitä, kenen näkökulmasta kerronta tapahtuu. Fokalisaatio-käsitteen kehittänyt Gérard Genette jakaa fokalisaation sisäiseen ja ulkoiseen fokalisaatioon. Sisäisellä fokalisaatiolla tarkoitetaan kerrontaa henkilöhahmon näkökulmasta ja ulkoisella fokalisaatiolla tarkoitetaan kerrontaa kertojan fokalisoimana. (Genette 1983, 189–190.) Kerronta saattaa tapahtua useiden eri henkilöiden näkökulmasta ja kerronnan taso saattaa vaihdella paljon yhdessäkin teoksessa. *Vi på Saltkråkan* -teoksessa kerronta tapahtuu yksikön kolmannessa

³ He osasivat perata silakat ja suomustaa ahvenet, he osasivat punoa köyttä ja tehdä solmuja ha luiruttaa yhdellä airolla ruuhta yhtä hyvin kuin soutaa sitä kahdella. He tiesivät ahvenkarit ja kaislikkolahden, josta voi saada hauen jos onni oli matkassa -- (SI, 36.)

persoonassa ja teoksen kertojarakenne on ekstradiegeettis-heterodiegeettinen, eli kertoja on ulkopuolinen henkilö, joka ei osallistu itse tarinaan (Genette 1983, 245–248).

Näkökulmat vaihtelevat teoksessa runsaasti ja näkökulman vaihdos saattaa jäädä lukijalta välillä huomaamatta, niin että on vaikea sanoa, kuka on fokalisoijana. Etenkin kohtauksissa, joissa esiintyy useita lapsia, on usein aluksi vaikea havaita, kenen lapsen näkökulmasta milloinkin kerrotaan. Teoksessa kerronta tapahtuu kaikkien Melkersonien näkökulmasta, mutta usein fokalisoijana ovat myös Pellen parhaat ystävät Stjorven tai Stina. Isän ollessa fokalisoijana, näkökulman vaihtumisen huomaa helpommin kuin näkökulman vaihtumisen lasten välillä, koska maailmaa sekä luontoa kuvataan jokseenkin eri tavalla aikuisen ja lapsen näkökulmista. Lapset eivät esimerkiksi täysin ymmärrä luonnon mahdollisia vaaroja, mutta isä on niistä tietoinen. Esimerkiksi kun lapset ovat sumun aikaan eksyksissä merellä, isän näkökulmasta kuvataan kaikkia mahdollisia vaaroja, joita lapset voisivat merellä kohdata. Lasten maailmankuva ei vielä ole yhtä laaja kuin aikuisilla, vaan monet asiat luonnossa ovat heille uusia ja kummallisia. Aiemmin mainitsemani luonnon personifikaatio sekä antropomorfismi auttavat todennäköisesti lapsia ymmärtämään heille vielä jokseenkin vierasta maailmaa sekä luonnossa heille kummallisia asioita. Tämä näkyy myös siinä, että isän näkökulmasta kuvattuna luonnon inhimillistämistä ei tapahdu yhtä paljon kuin lasten näkökulmasta kuvattuna. Useimmiten fokalisoijana teoksessa on kuitenkin eläinrakas Pelle, jonka näkökulmasta kuvattuna luonnon inhimillistämistä tapahtuu enemmän kuin muiden teoksen henkilöiden. Tämä johtuu todennäköisesti hänen nuoresta iästään.

Vi på Saltkråkan ei kuitenkaan sisällä vain kepeää luontokuvausta, vaan siinä käsitellään myös vakavia asioita, kuten kuolemaa. Lasten on vaikea ymmärtää kuolemaa, sekä sen kuuluvuutta luonnon kiertokulkuun. Teoksessa Pelle joutuu käsittelemään oman lemmikkinsä kuolemaa, kun kettu tappaa hänen kaniininsa. Myös Stjorven uhkaa menettää koiransa Båtsmanin, kun luullaan että Båtsman tappoi Pellen kaniinin. Kuolema kuvataan Stjorvenin näkökulmasta vaikeasti ymmärrettäväksi asiaksi, eikä hän täysin ymmärrä, että meinaa menettää koiransa. Pelle on menettänyt aiemmin äitinsä ja hän ymmärtää kuoleman merkityksen ja hyväksyy sen kohtaavan jokaista jossain vaiheessa. Romaanissa perheen isän esille tuoma ajatus jokaisesta

päivästä elämänä, korostaakin myös kuoleman ainaista läsnäoloa – jokaisesta päivästä pitää nauttia, sillä kaikki loppuu aikanaan.

3.2 Erämaa pakopaikkana

Erämaata kuvataan usein pakopaikaksi (Garrard 2012, 78). Tämän voi nähdä koskevan myös *Vi på Saltkråkan* -teosta. Melkersonien perhe lähtee viettämään kesälomaa ulkosaaristoon, eli kuten aiemmin todettu, erämaan rajalle. Melkersonien voikin katsoa lähtevän kaupunkielämää kesäksi pakoon lähellä luontoa olevalle Saltkråkanin-saarelle. Vaikka Melkersonien elämää kotioiloissa Ruotsissa ei juuri kuvata, vaan heidän kerrotaan olevan vain kaupunkilaisia, voidaan kuitenkin Saltkråkanin-saaren ja sen elämäntavan katsoa olevan kaukana Melkersonien omasta elämästä. Saaristolaiselämä tuokin heille vaihtelua elämään sekä autenttisuuden tunnetta. Kuten viime luvussa (2.1) mainitsin, Garrardin mielestä erämaakokemus uhkaa samaistua *”etuoikeutettujen ihmisten aitoutta myyviin ja erämaata mystifioiviin harrastuksiin, jotka mahdollistavat teollisen kulutuksen”*. Garrardin kritiikin myötä Melkersonien kesälomamatkan kaltaisten *”erämaakokemusten”* voikin nähdä ongelmallisena ja erämaaluontoa mystifioivana harrastuksena – etuoikeutettujen ihmisten siloteltuna luontokokemuksena. Kaupunkilaiset, jotka ovat usein jokseenkin vieraantuneita luonnosta, tulevat hienon kokemuksen vuoksi tutustumaan saariston luontoon ja saaristolaiselämään huvin vuoksi. Toisaalta, kun Melkersonit kuitenkin käyttäytyvät saarella hyvin ja kunnioittavat saaristolaisten elämäntapaa, niin onko tästä haittaa? Kaupunkilaiset eivät välttämättä pääse näkemään luontoa enää kaupungeissa, ja kaikilla on kuitenkin oikeus luontoon, joten miksi *”erämaamatkailua”* pitäisi paheksua niin pitkälle kuin ihmiset eivät aiheuta luonnolle haittaa?

Vi på Saltkråkan -teoksessa kaikki Saltkråkanin vakioasukkaatkaan eivät suhtaudu kesävieraisiin suopeasti.

’Jaha, nu kommer sommargästerna, håhåjaja’, sa Söderman, och när pappa frågade honom om han inte tyckte om sommargäster såg han förbluffad ut. Det var tydligen en tanke som aldrig hade fallit honom in. ’Tycker om, tja’ sa han. ’Men di

flesta å dom är ju stockholmare, och resten är egentligen bara skräp dom också' ⁴ (Sl, 103.)

Söderman ei kuitenkaan selitä teoksessa, miksi ei pidä Saltkråkanissa vierailevista kesäasukkaista, mutta mahdollisesti kaupunkilaisten elämäntyyli on monista saaristolaisista erilainen ja vieras heidän omaansa verrattuna. Vaikka teoksen saaristolaiset eivät useinkaan pidä kesävieraista, ovat he kuitenkin hyväksyneet Melkersonien perheen joukkoonsa. Tämä johtune juuri heidän avoimuudesta ja kunnioituksestaan saaristolaisten elämäntyyliä kohtaan. Saaristolaiset arvostavat kiinnostusta, jota Melkersonit osoittavat heidän elämäntyyliään kohtaan ja vastalahjana auttavat näitä monissa kaupunkilaisille vaikeissa askareissa.

3.3 Saariston trooppi ja paikan kuvaus

Tapahtumaympäristön kuvaus on tärkeä osa teoksen aikaansaamia tunnereaktioita. Paikalla on tärkeä rooli tunteiden ja ideoiden ilmaisussa, ja ihmisen tunteiden ajatellaankin olevan suuresti paikkasidonnaisia (Dewan 2010, 3). Fiktionaaliset paikan kuvaukset myös laajentavat lapsen näkemystä maailmasta ja kirjallisuuden avulla lapset voivat päästä matkustamaan kuvitteellisesti esimerkiksi Afrikkaan, Australiaan tai *Vi på Saltkråkan* -teoksen tapaan Ruotsiin, Saltkråkanin saarelle. Lapsille suunnattu kaunokirjallisuus sisältää usein matkan tutusta siviilisaatiosta kohti tuntematonta, ja vaikka teosten lapset eivät lähtisi retkelle kaukaiseen maailmaan, pääsevät he usein kuitenkin tutustumaan heille uudelleen ympäristöön.

Dewan kirjoittaa (2010, 105), että monet lasten kirjoista sijoittuvat suljettuihin paikkoihin, jotka suojelevat lapsia ja antavat mahdollisuuden kehittää aikuisten maailmassa tarvittavia taitoja. Hän kertoo kodin olevan lapsen ensimmäinen ja tärkein suljettu ympäristö, josta lapsi alkaa vähitellen laajentamaan maailmaansa ympäröivään maailmaan. Saaret ovat erillään mantereesta ja eristäytyneisyytensä takia ne ovat usein säästyneet turmelevilta vaikutuksilta.

⁴ 'Jaha, nyt ne kesävieraat taas tulevat, hohhoijaa' sanoi Söderman. Ja kun isä kysyi häneltä, eikö hän pidä kesävieraista, hän näytti ällistyneeltä. Sellaista hän ei ollut koskaan tullut ajatelleeksi. 'Pidätkö!' hän sanoi. 'Hehän ovat enimmäkseen tukholmalaisia ja muutkin pelkkää roskaväkeä' (Sl, 70.)

(Dewan 2010, 103.) Hän kertoo saarten olevan usein esitetty rauhan, itsetutkiskelun ja parantumisen paikkoina, vastakohtana sivilisaation turmelukselle sekä keinotekoisuudelle.

Kuten Dewan kertoo ihmisten tunteiden olevan suurelta osin paikkasidonnaisia, aiheuttaa saaristolouontokin monenlaisia tuntemuksia *Vi på Saltkråkan* -teoksen henkilöhahmoille. Alkuun uudenlainen ympäristö, sekä saarella odottavat yllätykset, kuten ränsistynyt majapaikka, aiheuttavat hahmoissa huolta sekä ärsytystä. Heidän huolensa ympäristöstä kuitenkin häviää pian ja korvautuu ihailulla sekä kiitollisuudella ympäröivää luontoa kohtaan. Koko Melkersonien perhe kiintyy nopeasti Saltkråkanin saareen, sen asukkaisiin sekä jopa Snickargårdeniin, heidän vuokraamaansa hieman ränsistyneeseen taloon. Snickargården oli ollut tyhjillään ennen heidän saapumistaan, ja luonto oli alkanut valtaamaan sitä – sisällä katosta vuosi vettä, kaivossa oli sammakoita ja kuistilla ampiaspesä. Joitain luonnon liika läheisyys ihmisen ”omassa” ympäristössä saattaa ärsyttää. Tällaisia henkilöitä olivat ainakin alkuun esimerkiksi Melkersonin perheen isä sekä vanhin tytär Malin, jotka ajattelivat käytännöllisesti, etteivät halua sammakoita juomavetensä joukkoon. Kuitenkin perheen nuorimmat lapset Johan, Niklas sekä Pelle ajattelivat vain sammakoiden olevan mukavia. Perheen lapset ajattelevat luonnosta muutenkin jokseenkin eri lailla kuin vanhemmat ihmiset. Siinä missä isä ja Malin arvostavat käytännöllisiä asioita, kuten puhdasta juomavettä, lapset miettivät, paljonko isä on saanut maksaa ylimääräistä koska pihassa on hieno kiipeilypuu ja pihakaivossa on sammakoita.

Myös perheen isä ymmärtää, että hänen lapsensa ajattelevat luonnosta eri lailla kuin hän itse.

Pelle upplevde hela tillvaron som en serie underverk, och han var ständigt sysselsatt med att försöka utforska de, hängiven och tålmodig som en forskare måste vara. Melker kände ibland ett sting av avund när han såg sin yngste. Varför kunde man inte hela livet igenom bevara den där förmågan att uppleva jord och gräs och regnsus och stjärnhimlar som saligheter? (SI, 151.)⁵

Melkerin mukaan lapset kokevat autuutta luonnosta ja siihen liittyvistä ilmiöistä eri lailla kuin aikuiset. Lapsille monet arkisetkin asiat ovat ihmeellisiä, mutta aikuisena niihin ollaan jo niin

⁵ Pellelle olemassaolo oli täynnä ihmeitä, joita hän yritti kaiken aikaa tutkia innostuneesti ja kärsivällisesti niin kuin tutkija konsanaan. Melker tunsu joskus kateutta katsellessaan nuorimpaansa. Miksi ei ihminen voinut säilyttää läpi koko elämän kykyään kokea pelkkänä autuutena maata, ruohoa, sateenkohinaa ja tähtitaivasta? (SI, 102.)

tottuneita, ettei niihin enää suhtaudu samalla tavalla kuin lapsena. Melker toivookin, että myös aikuiset pystyisivät suhtautumaan luontoon samanlailla kuin lapset, säilyttäen kyvyn ihmetellä sekä arvostaa luontoa ilman erityisiä syitä.

Saltkråkan esitetään jopa mystisen kauniina saarena, jossa ihminen on vain vieraana, luonnon ollessa todellisuudessa hallinnassa.

Där ligger ett gammalt båthus med ett par ökstockar i och en förfallen brygga men annars ingenting som tyder på att det finns människor i världen. Allt är mystik där och skönhet och tystnad. Nu i natt simmade ett par svanor omkring på det mörka vattnet. De lyste överkligt vita som om de var sagofåglar. Kanske det var det också, för allt var trolskt och överkligt och sagoaktigt och på något sätt uråldrigt, och när som helst kunde de där svanorna låta sina svanhamnar falla och bli hedniska gudar som dansade och blåste på flöjt. Vattnet låg svart under de höga strandklipporna på andra sidan viken men ute till havs var fjärdarna bleka och natten var ingen natt utan bara en stackars liten skymning som försökte (SI, 115.)⁶

Dewanin mukaan saaret ovat säilyneen turmelevilta vaikutuksilta, koska ne ovat eristäytyneitä mantereesta. Saltkråkanin saari sijaitsee vielä aivan avomeren tuntumassa, joten sen voi ajatella säilyneen turmelevilta vaikutuksilta erityisen hyvin. Tällaisia turmelevia vaikutuksia on varmasti monia, mutta esimerkiksi saariston luonto on pysynyt todennäköisesti eristäytyneisyytensä takia lähellä alkuperäistä, ja on säilyttänyt autenttisuutensa, toisin kuin mantereiden suuret kaupungit, joissa luontoa on usein jäljellä vain hyvin vähän ja sekään ei alkuperäistä. Teoksessakin tuodaan esille saariston säilyneen lähes alkuperäisenä erityisesti sen eristäytyneisyyden takia. ”-- Gud hittade på att göra Saltkråkan just så här och inte annorlunda och för att han se hittade på att lägga ner den som en juvel längst ute i havsbandet, där den har fått att vara i fred och förbli sig lik ungefär som han hade tänkt den --” (SI, 17). Vaikka Saltkråkanin kuvailaan olevan hyvin autenttisuutensa säilyttänyt, ei tämä todellisuudessa olisi ollut mahdollista Itämeren tilan ollessa jo kirjan kirjoitusajankohtana 1960-luvulla varsin huono. Asia ei

⁶ Rannalla on vain rappeutunut vanha venevaja, jossa on pari ruuha eikä mitään muuta osoittamassa, että maailmassa on ihmisiä. Lahti henkii salaperäisyyttä ja hiljaista kauneutta. Nyt yöllä uiskenteli tummassa vedessä kaksi joutsenta. Ne hohtivat epätodellisen valkoisina aivan kuin satulinnut. Ehkä ne olivatkin, sillä kaikki oli kuin lumotua, satumaista ja jollakin tavoin ikivanhaa. Tuntui kuin joutsenet minä hetkenä hyvänsä voisivat luopua joutsenen hahmostaan ja muuttua pakanallisiksi jumaliksi. Vesi oli tummaa korkeiden rantakallioiden juurella lahden toisella puolen, mutta ulappa hohti vaaleana eikä yö ollut mikään yö, vaan ainoastaan poloinen hämäränhäive, joka yritti parastaan. (SI, 78.)

kuitenkaan ollut silloin vielä erityisen laajasti ihmisten tiedossa, joten henkilöiden kuvaus on tässä mielessä realistista. Kuten aikaisemmin sivulla yhdeksän mainitsin, tähän saariston autenttisuuden kaunisteluun, sekä ekologisten kriisien ohittamiseen, voi vaikuttaa myös se, että *Vi på Saltkråkan* on pääasiallisesti lapsille suunnattu kirja, jossa saaristoelämää kuvataan suhteellisen kevyesti. Uhkana Saltkråkanin saaristolle voivat näyttäytyä myös siellä vierailevat kesäturistit sekä näiden erämaakokemusten haku autenttisenä säilyneestä saaristosta.

Jens Andersen kertoo kirjoittamassaan Astrid Lindgrenin elämäkerrassa *Astrid Lindgren – Tämä päivä, yksi elämä* (2014, 312–316) Lindgrenin olleen kiinnostunut ympäristökysymyksistä. Hänen mukaansa 1960-luvun Pohjoismaissa ympäristötietoisuus oli vielä tuntematon käsite, mutta siitä huolimatta Lindgrenin toi *Vi på Saltkråkan* -teokseen ympäristöpoliittisen näkökulman tarkoituksellisesti. Andersen kertoo 1963 tehdyssä haastattelussa Lindgrenin esimerkiksi kritisoivan ympäristöä pilaavia veneitä, sekä muita tekniikan saavutuksia. Myös *Vi på Saltkråkan* -teoksessa esiintyy uusi, saastuttava pikavene, joka tuo saarelle Melkersonien kesäasumusta havittelevan Karlbergin.

Dewanin mukaan kirjoissa esiintyvät fiktionaaliset paikat laajentavat kirjoja lukevien lasten maailmankuvaa ja lapset pääsevät tutustumaan kirjojen avulla heille uusiin paikkoihin. Lapsille suunnatussa kaunokirjallisuudessa myös teosten henkilöt usein matkaavat heille vieraisiin paikkoihin. *Vi på Saltkråkan* -teoksessa Melkersonin perheen lapset pääsevät kotoaan Tukholmasta tutustumaan kesäksi autenttiseen Saltkråkanin saareen, sen luontoon ja saaristoelämään. Teoksen lukijat pääsevät yhdessä Johanin, Niklaksen ja Pellen kanssa tutustumaan saariston elämäntyyliin. Teoksessa kuvaillaan tarkasti saaristoluontoa sekä paikallisten elämää, hyvin ihannoidun oloisesti. Koska Dewanin mukaan fiktionaaliset paikankuvaukset laajentavan lasten maailmankuvaa, antaa *Vi på Saltkråkan* lukijoilleen kuvan idyllisestä, leppoisasta sekä jopa jännittävästä, mutta ennen kaikkea luonnonläheisestä saaristolaiselämästä.

Dewanin mukaan saaret ovat sulkeutuneisuutensa takia ihanteellisia paikkoja lapsille kehittää aikuisten maailmassa tarvittavia taitojaan. Melkersonin perheen lapset oppivat monenlaisia taitoja viettäessään kesänsä Saltkråkanilla. He oppivat monia saaristoelämässä tarpeellisia tai-

toja, kuten ongintaa sekä kalanperkausta, mutta koko perhe oppii saarella ollessaan myös asioita itsestään sekä suhteestaan luontoon. Perheen isä opettaa lapsilleen, että jokainen päivä on elämä ja tärkeä sellaisenaan. Perheen nuorin lapsi, Pelle, on erityisen eläinrakas ja ottanut Snickargårdenin kuistilla olevan ampiaispesän lemmikikseen. Isä ei kuitenkaan pidä häntä pistävistä ampiaisista, vaan koittaa tappaa yhden niistä. Pelle suuttuu tästä isälleen ja sanoo: ”-- låt bli mina getingar! Dom vill väl också leva så där som du sa. 'Vad sag jag', frågade Melker. Han kunde inte minnas att han hade yttrat sig om geningar. 'Denna dagen ett lit, eller hur det var', sa Pelle”⁷ (Sl, 124.) Perheen isä on juuri puhunut lapsilleen elämän kunnioittamisesta ja siitä, kuinka jokainen päivä on tärkeä. Kuitenkin käy selväksi, että isä-Melkerson ei ole tarkoittanut sillä samassa määrin luontokappaleita, vain puhui vain ihmisistä. Pellen mielestä kuitenkin niin ampiaisilla kuin ihmisillä on oikeus elää isänsä neuvojen mukaisesti ja isä saikin tästä tärkeän opetuksen nuorimmalta lapseltaan.

Dewanin mukaan saaret näyttäytyvät lastenkirjallisuudessa paikkoina yhteiskunnan arvojen uudelleenarvioinnille, sekä symbolisena vastakohtana mantereelle. *Vi på Saltkråkan* ja *Saltkråkan* yhteiskunnan arvojen uudelleenarvioinnissa tuovatkin esille luonnon merkitystä yhteiskunnalle. *Vi på Saltkråkan* tuo esille luonnon arvokkuuden niin itsenään, mutta myös ihmisille. Teos kertoo, että luonto itsessään on arvokasta, vaikka se ei aina olisikaan ihmiselle mieluista tai hyödyttävää. Tämä näyttäytyy esimerkiksi siinä, kun Pelle puolustaa ampiaisia isältään. Isän mielestä ampiaisen ansaitsee kuolla, koska se pisti häntä, eikä ampiaisesta ole heille hyötyä. Pelle kuitenkin muistuttaa isäänsä tämän omasta opetuksesta ja siitä, että ampiaisetkin haluavat elää ja että niilläkin on oikeus siihen. *Saltkråkan* ja saaristoluonto lumoavat kuitenkin koko Melkersonien perheen, eikä kukaan heistä haluaisi kesäloman loputtua palata takaisin kaupunkiin. He ovat sopeutuneet hyvin saaristolaiselämään ja tuntevat olevansa *Saltkråkanilla* kuin kotonansa.

Det konstiga med somrar, skrev Malin i sin dagbok, är att de går så fort över. Innan Melkersons hade hunnit sansa sig var deras första sommar på Saltkråkan redan förbi, och det var tid att återvända till stan. [--] Alldeles nyss kom vi hit, skrev Malin i dagboken, och nu ska vi redan lämna alltsammans, det känns svårt. Pelle ska

⁷ ”- Anna minun ampiaiseni olla rauhassa! -- Nekin tahtovat vain elää sillä tavoin kuin äsken sanoit. - Mitä minä sanoin? Melker kysyi, koska ei muistanut puhuneensa mitään ampiaisista. 'Yksi päivä on kokonainen elämä', vai miten se nyt oli, sanoi Pelle” (Sl, 84).

lämna sin kanin och sina smultronställen, Johan och Niklas sina kojor och metspön och badklippor och sjunka vrak, pappa sina gryningsljusa sund, sin eka och sin Snickarsgård. Och jag, vad ska jag lämna? Mina sommarhagan, mina äppelträd och mina kantarellställen. Mina små ensliga skogsstigar. Tystnaden om kvällarna... inte mer sitta på trappan och se mångatan över den mörka fjärden, inte mer några nattliga simturer under en himmel blossande av stjärnor, inte mer somna i ett litet vindsrum med dyningens vaggsång i öronen, det kommer att bli svårt. Och så människorna här som har blivit våra vänner, dem måste vi också lämna, å, vad jag kommer att sakna dem! (SI 183–184)⁸

Teoksessa on välillä otteita ikään kuin Malinin päiväkirjasta. Tässä otteessa Malin harmittelee lähestyvää kotiinlähtöä. Saaristoluonto ja saaristoelämä on kesän aikana tullut jokaiselle Melkersonin perheenjäsenelle hyvin tärkeäksi. Saaristoelämällä ja saaristoluonnolla on kuitenkin jokaiselle Melkersonille hieman erilainen merkitys, ja he arvostavat jokseenkin eri asioita saaristoluonnossa. Pelle eläinrakkaana ihmisenä on pitänyt erityisesti eläimistä, joita saarella on tavannut. Johan ja Niklas ovat pitäneet saaren tarjoamasta jännityksestä sekä seikkailunmahdollisuudesta. Isä-Melkerson on kirjailijana arvostanut saaren rauhaa sekä sen tarjoamaa inspiraatiota. Malin on taas pitänyt siitä, kun on saanut viettää aikaa yksin kauniissa ympäristössä, mutta myös sen tarjoamista käytännöllisistä ja elämää helpottavista asioista, kuten luonnonantimista. Kaikki perheestä ovat kuitenkin pitäneet luonnonläheisestä elämästä ja ovat tunteneet autenttisuutta luonnossa. Dewan kertookin saarien näyttäytyvän kirjallisuudessa usein myös rauhan ja itsetutkiskelun paikkana. Melkersonien perhe nauttiikin saaren rauhasta päästyään pois hälyisestä kaupungista. Malin nauttii luonnon rauhasta sekä pitää luonnon tarkkailusta. Saaren mahdollistaman itsetutkiskelun myötä hän myös ymmärtää mitkä asiat ovat hänelle tärkeitä ja mitkä eivät. Malin vietti useat kesäpäivät häntä liehitelleen

⁸ Kesä on niin kummallinen, Malin kirjoitti päiväkirjaansa, että se loppuu liian pian. Ennen kuin Melkersonit ehtivät oikein tajutakaan, heidän ensimmäinen kesänsä Saltkråkanissa oli jo ohi, ja heidän oli aika palata kaupunkiin. [--] Tulimme tänne juuri hiljan ja tuntuu vaikealta, että jo nyt on lähdeittävä saarelta, kirjoitti Malin päiväkirjaansa. Pellen on jätettävä kaniininsa ja mansikkapaikkansa. Johanin ja Niklaksen majansa, ongenvapansa, uintikallionsa ja uponnut hylkynsä, isän aamunkoiton valaisema salmensa, ruuhensa ja Nikkarilansa. Ja minun, niin, mitä minun on jätettävä? Kesäinen hakani, omenapuuni ja kanttarellipaikkani. Pienet, yksinäiset metsäpolkuni. Iltojen hilaisuus... en enää saa istua portailla ja katsella kuun vanaa tummalla selällä. Ei enää öisiä uintiretkiä tuikkivien tähtien alla, ei nukkumista pienessä ullakkohuoneessa maininkien laulaessa kehtolaulua. Se on vaikeata. Ja sitten meidän on jätettävä täkäläiset ihmiset, joista on tullut ystäviämme, voi, miten tulen kaipaamaan heitä! (SI 123.)

Kristenin kanssa, mutta kun Malin haluaisi istua rauhassa luonnossa ja Kristen vain puhuu hänen päällensä, hän ymmärtää, ettei oikeastaan edes pidä Kristenistä, ja että hän mieluummin nauttii luonnonrauhasta ilman ylimääräisiä häiriötekijöitä.

Vaikka luonto esiintyykin ihmiselle hyödyllisenä asiana, ei se kuitenkaan ole sen itseisarvo. Kuten todettua Whiston Spirnin mukaan onkin tärkeää tiedostaa epähumaanien eliöiden ja ilmiöiden itsenäinen rooli ja niiden ihmisestä riippumattomuus, ja näin voimme paremmin tiedostaa ihmisen toiminnan rajoja. Melkersonit hyötyvät suuresti luonnosta, sekä nauttivat siellä olemisesta, mutta kuitenkaan luonnon arvon ei tulisi määräytyä sen hyödyllisyyden mukaan. Melkersonien perheestä etenkin Pelle ymmärtää tämän, vaikka ei välttämättä tiedostakaan ymmärtävänsä tätä asiaa. Pellen ymmärrys tästä asiasta näyttäytyy esimerkiksi aiemmin kuvaamassani tilanteessa, missä perheen isä olisi halunnut tappaa ampiaisen, mutta Pelle esti isää. Dewanin mukaan saaret näyttäytyvät vastakohtana mantereelle ja Garrardin mukaan pastoraalilla tarkoitetaan kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelua. *Vi på Saltkråkan* sisältääkin paljon vastakohtaistamista, kun myös kaupunkilaiset ja saaristolaiset esitetään useissa asioissa toistensa vastakohtina. Melkersonin perheen elämä Saltkråkanilla onkin todennäköisesti hyvin erilaista kuin heidän elämänsä kotonaan, kaupungissa. Melkersonit ovat eläneet kesän saaristossa saaristolaisina, joten se on ollut lähes vastakohtaista heidän normaalille kaupunkilaiselämälleen. Melkersonit ovat saarella ollessaan ymmärtäneet luonnon merkityksen heille, eivätkä sen takia haluaisi palata luonnon rauhasta takaisin hälyiseen kaupunkiin.

4 Saariston eläimet

Saltkråkanin saaristossa asuu monenlaisia eläimiä, niin viljejä kuin ihmisen luona asuvia kotitai lemmikkieläimiä. *Vi på Saltkråkan* -romaanissa kuvataan eläimiä älykkäinä luontokappaleina, joilla on tunteet. Teoksessa myös inhimillistetään runsaasti eläimiä sekä muuta luontoa, ja niitä kuvataan usein hyvin ihmisen kaltaisina. Personifikaatiossa eloton esine tai asia saa elollisten olioiden piirteitä. Eläimet esitetään usein kirjallisuudessa joko zoomorfisina tai antropomorfisina. Zoomorfismissa eläimet ovat todellisuudessa eläimen hahmossa esiintyviä ihmisiä, ja antropomorfiassa inhimillisiä ominaisuuksia liitetään eläimiin tai elottomiin asioihin. (Zapf 2016, 257.) Kaikkia näitä trooppeja on esiintynyt kirjallisuudessa jo varhaisista ajoista asti, personifikaatiota esiintyy esimerkiksi Danten *Infernossa*, kun puut itkevät, kun niiden oksia poimitaan (Buell 1995, 183).

Vi på Saltkråkan -romaanin henkilöhahmojen suhtautumisessa eläimiin on paljon vaihtelua, vaikka Melkersoneja lukuun ottamatta lähes kaikki ovat saaristolaisia tai muuten tottuneita elämään luonnon ja eläinten parissa. Monilla saaren asukkailla on kotieläimiä tai lemmikkieläimiä, mutta saaristoluonnossa on myös paljon luonnonvaraisia eläimiä. Melkerien viettäessä ensimmäistä kevättään Saltkråkanilla Vesterman löytää verkkoihin sotkeutuneen hylkeenpoikasen ja antaa sen Stjorvenille huolehdittavaksi. Lapset pitävät poikasta lemmikkinä, koska eivät usko sen pärjäävän yksin luonnossa. Heillä on hyvät aikomukset ja he suhtautuvat Mosekseksi nimeämäänsä hylkeeseen hyvin sekä huolehtien. Heidän hyvistä tarkoituseristään huolimatta hylkeen kanssa alkaa kuitenkin pian tulemaan ongelmia, onhan kyseessä kuitenkin luontoon kuuluva villieläin. Kun tarjoutuu tilaisuus antaa hylje eläintieteelliseen instituuttiin, lapset eivät myöskään ole halukkaita luopumaan siitä. Hylje olisi todennäköisesti saanut lajilleen paremmin sopivaa hoivaa instituutissa, mutta lapset eivät ajatelleet tässä tilanteessa luontokappaleen etua, vaan että heidän mielestään on hauskaa omistaa hylje. Moses kesyyntyi nopeasti ja tottui ihmisiin sekä ruokkimiseen. Liika ihmisiin tottuminen ei kuitenkaan ole hyväksi villieläimille, kuten ei myöskään ruokkiminen, sillä näin se ei opi itse pyydystämään ruokaansa tai elämään lajilleen tyyppillistä elämää. Lapset yrittävät parhaansa mukaan tehdä hylkeenpoikasen elinoloista hyvät sekä lajille luontaiset, esimerkiksi tekemällä sille uima-altaan sekä ruokkivat silakoilla, mutta kuitenkin ihmisen hoiva ei useinkaan pysty

vastaamaan luonnon oloja. Hylkeen paikka on kuitenkin meressä, eikä nukkumassa ihmisen sängyn jalkopäädyssä.

Pelle on koko elämänsä halunnut lemmikkieläimen ja näki hylkeessä tilaisuuden toiveensa täyttämiseen. Kuitenkin Pelle lopulta ymmärtää, että Moses ei ole kesy lemmikki, vaan villi luontokappale. ”Jag börjar tro att Moses är sin egen”⁹ (SI, 305), Pelle kertoi tuntemuksiaan asiasta Stjorvenille. Hän ymmärtää, että villieläimiä ei tule omistaa vaan niiden pitäisi saada elää niiden luontaisessa elinympäristössään. Niinpä hän ajatteleekin Mooseksen parasta ja päästää sen vapaaksi mereen. ”Jag vill inte att någe djur som jag har ska behöva längta nån annanstans. Nu är Moses där sälar ska vara”¹⁰ (SI, 311.) Vaikka Pelle on perheensä nuorimmainen, hän on ensimmäinen, joka ymmärtää ja hyväksyy luontokappaleiden kuuluvan luontoon. Toisin kuin Pelle, kaikki Salktråkanilla eivät ole yhtä kiinnostuneita eläimistä ja niiden hyvinvoinnista. Vesterman, joka alun perin löysi hylkeen, irrotti sen kyllä verkoista ja toi saarelle, mutta antoi sen ensimmäiselle vastaantulevalle, Stjorvenille, huolehdittavaksi. Stjorvenkin on vasta pieni tyttö, eikä aikuisen tulisi olettaa pienen lapsen osaavan huolehtia hylkeenpoikaisesta ja antaa tätä tämän vastuulle. Vesterman ei ollutkaan kiinnostunut hylkeestä, ennen kuin sai kuulla, että eläintieteellinen instituutti voisi maksaa hylkeestä. Hän kiinnostui hylkeestä vasta kun kuuli, että siitä voisi saada rahaa, ja väitti sen olevan hänen hylkeensä. Päästäkseen käsiksi rahoihin, hän jopa alentuu varastamaan hylkeen lapsilta. Monille ihmisille tyypillisesti, Vesterman näkee luonnon sen hyödyn kautta. Niin kauan kuin siitä ei ole hänelle hyötyä, niin hän ei ole siitä kiinnostunut. Päinvastoin hylkeestä olisi voinut olla hänelle aluksi vain harmia, sillä sitä olisi pitänyt ruokkia ja huoltaa, ja näin ollen olikin hyvä, että Stjorven otti hylkeen pois hänen vastuultaan. Kuitenkin raha olisi hänelle kelvannut, vaikka hän aiemmin pakeni vastuutaan antamalla vastuun luontokappaleesta mieluummin lapselle.

Pelle pitää eläimiä ja niiden elämää suuressa arvossa. Hän uskoo niiden ajattelevan ja tuntevan jokseenkin samalla tavalla kuin ihmisten, eikä siksi hänen mielestään esimerkiksi kalastuksessa

⁹ ”Minä alan uskoa, ettei Mooses ole kenenkään” (SI, 202)

¹⁰ ”En halua, että minun eläimeni kaipaa jonnekin muualle. Mooses on nyt siellä, missä hylkeiden pitää olla” (SI, 205).

pitäisi käyttää onkimatoja. Teoksessa eläimet esitetäänkin lähes poikkeuksetta antropomorfi-
sina ja niihin, sekä myös elottomaan luontoon, liitetään inhimillisiä ominaisuuksia. Teoksessa
esimerkiksi eläimien tunteet ovat paljon esillä ja niitä kuvataan suuresti ihmisen tunteiden
kaltaisina. Zapf kertoo eläimien kuvaamisen kirjallisuudessa olevan ongelmallista, koska kieli
ja kulttuuri, jonka avulla eläimiä kuvaamme, heijastaa välttämättä maailmaa ihmisen näkökul-
masta. Eläinten kuvauksessa onkin usein käytetty apuna ironiaa, koska se saa lukijat tietoisiksi
eläinten tahattomasti kokemasta syrjinnästä kirjallisuudessa. (Zapf 2016, 257.) *Vi på Saltkrå-*
kan -teoksessa ironiaa ei eläinten kuvauksessa esiinny, mutta teoksessa kuvataan eläimiä ih-
misten kaltaisina todennäköisesti sen takia, että niitä on helpompi kuvata sekä käsitellä meille
tuttujen asioiden kautta. Teos on myös tarkoitettu pääasiallisesti lapsille ja erityisesti lasten
mielestä asiat ovat todennäköisesti helpompi ymmärtää tuttujen asioiden kautta.

Etenkin Båtsman kuvataan hyvin ihmisen kaltaiseksi. Sen kuvataan ajattelevan ja toimivan sa-
malla tavalla kuin ihmisten, erona ihmiseen vain sen ulkomuoto sekä puhumattomuus. Båts-
manin ajatusmaailmaa kuvataan teoksessa esimerkiksi näin: ”Nu stod han där på bryggan och
tittade förebrående på Teddy och Freddy. Tänkte de verkligen ge sig ut på sjön utan att ta
honom med?”¹¹ (SI, 48.) Teoksessa esiintyy myös paljon personifikaatiota, esimerkiksi Pellen
pohtiessa mitä eloton luonto pystyy tuntemaan: ”[V]arför träden susade som om de sörjade
över nånting och hur det kom sig att havet brusade så dystert, var det för alla döda sjömäns
skull --”¹² (SI, 150). Teoksessa myös pohditaan paljon eläinten ja eliöiden tietoisuutta, sekä
sitä mitä ne oikeastaan ymmärtävät ja tuntevat. ”Var getingarna ledsna eller rädda ibland så
som människor var, ja, inte stora människor förstås men pojkar, såna som var sju år eller så
omkring. Och hur mycket visste getingar egentligen?”¹³ (SI, 122.) Pellen on vaikea ymmärtää
ihmisten ja eläinten eroja ja hän pitää niitä hyvin paljon samankaltaisina. Hän esimerkiksi koit-
taa saada kaniininsa Joken nukkumaan kanssaan sängyssä, eikä hän ymmärrä, että eläimet

¹¹ ”Se seiso i laiturilla ja katsoi moittivasti Teddyä ja Freddyä. Aikoivatko nämä tosiaan lähteä merelle ottamatta häntä mukaan?” (SI, 34.)

¹² ”-- miksi puut humisivat aivan kuin ne murehtisivat jotakin, ja mistä johtui että meri kohisi niin synkästi? Surikohan se kuolleita merimiehiä?” (SI, 101)

¹³ ”Olivatkohan ampiaiset välillä surullisia ja peloissaan kuten ihmiset, eivät tietenkään aikaihmiset, vaan kuten sellaiset pojat, jotka olivat seitsenvuotiaita tai niillä main. Ja kuinka paljon ampiaiset oikeastaan tiesivät?” (SI, 83.)

eivät aina pidä samoista asioista kuin ihmiset, ja että kaniini todennäköisesti nukkuu mieluummin rauhassa omassa häkissään. Kuitenkin Pelle tavallaan ymmärtää eläimien olevan eläimiä, sekä käyttäytyvän eläimille tyypillisesti. Hän ei odota eläimiltä inhimillistä käytöstä, vaan hyväksyy niiden käyttäytyvän niille ominaisesti. Kettu tappoi hänen kaniininsa, Joken, ja vaikka Pelle on surullinen lemmikkinsä kuolemasta, ei hän syytä kettua tai halua vahingoittaa sitä. ”Det gjorde han bara för att han är en räv, förklarade Pelle för enne. Och då måste han ju också bära sej åt som en räv. ’Det kan väl hända att han är en räv, men han kunde väl bära sej åt som en människa för det’, sa Tjorven och ville inte alls förstå räven. Fast förresten... bära sig åt som en människa? Som Vesterman till exempel! Var det så mycket bättre?”¹⁴ (SI, 296–297.) Pelle yrittää selittää Stjorvenille ketun toimineen vain kuten kettujen kuuluu toimia, mutta Stjorven ei ymmärrä vaan ihmettelee, miksei kettu voisi käyttäytyä ihmisiksi. Kuitenkin Stjorven alkaa miettimään, ovatko ihmiset lopulta sen parempia kuin esimerkiksi ketut, ja kannattaako niiden sittenkään käyttäytyä ihmisiksi. Luontokappaleet toimivat vain luonnolleen ominaiseen tapansa, ilman että tarkoittavat tehdä mitään paha. Kuitenkin esimerkiksi Vesterman täysin tarkoituksellisesti oli varastanut Mooseksen, sekä koitti hyötyä siitä rahallisesti.

¹⁴ ”Se teki sen vain siksi, koska oli kettu, selitti Pelle. Ja siksi sen on myös käyttäydyttävä kuten kettu. ’Olkoon vain kettu, mutta voisi se silti olla ihmisiksi’, sanoi Pampula haluamatta lainkaan ymmärtää kettua. Vaikka toisaalta...olla ihmisiksi? Oliko esimerkiksi Vesterman ihmisiksi. Oliko hän kettua parempi?” (SI, 196.)

5 Johtopäätökset

Luonto on tärkeässä osassa *Vi på Saltkråkan* -teoksen henkilöiden elämässä. Teoksessa on useita eri fokalisoijia ja fokalisoijan vaihtuessa myös luontokokemus on erilainen, sillä eri henkilöhahmot arvostavat eri asioita luonnossa. Isä ja Malin arvostavat luonnon tarjoamaa rauhaa sekä sen hyödyllisiä ja käytännönläheisiä puolia, kuten luonnonantimia. Lapset nauttivat luonnossa seikkailemisesta sekä eläimiin tutustumisesta sekä niiden tarkkailusta. Luonto herättää hahmoissa monenlaisia tunteita ja he ovat kiitollisia siitä, että saavat viettää aikaansa kauniissa saaristoluonnossa. Kaupunkilaisina he eivät ole tottuneet saaristoelämään yhtä hyvin kuin saaren asukkaat ja saaristolaiset auttavat heitä monissa heille vaikeissa asioissa. Vaikka saaristolaiset ottavat Melkersonit hyvin vastaan, eivät kaikki kuitenkaan pidä saaristossa kesäisin vierailevista turisteista. Vaikka teoksen hahmot ihailevat suuresti ympärillään olevaa luontoa sekä nauttivat sen tarjoamista asioista, ei luontoa kuitenkaan kuvata vain rauhallisena sekä ihmiselle vaarattomana, vaan teoksessa tulevat esille myös mahdollisesti ihmistä uhkaavat vaarat luonnossa. Kuitenkaan teoksessa ei kuvata ihmisen luonnolle aiheuttamia uhkia, vaan ihmisen ja luonnon välinen suhde on kuvattu tasapuoliseksi sekä seesteiseksi. Vaikka Lindgren olikin kiinnostunut ympäristökysymyksistä, ei 1960-luvun ympäristöherätys vielä kerennyt näkymään 1964 ilmestyneessä *Vi på Saltkråkan* -teoksessa.

Teoksessa inhimillistetään luontoa paljon ja eläimet kuvataan ihmisen kaltaisena. Lapsihahmot miettivät luonnon merkitystä sekä kehittävät omaa maailmankuvaansa tutkimalla saaristoluontoa. Lapsille monet asiat voivat olla uusia sekä vaikeasti ymmärrettäviä, jonka takia luonto kuvataan lapsille tuttujen asioiden kautta. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Pelle miettii usein mitä eläimet ajattelevat ja tuntevat. Teoksen hahmot pääasiallisesti arvostavat luontoa, sekä kohtelevat sitä hyvin, mutta jotkut kokevat luonnon vain mahdollisuutena hyötyä. Tällainen henkilö on Vesterman, joka ei todellisuudessa ole kiinnostunut hylkeenpoikasen hyvinvoinnista, vaan haluaa vain hyötyä siitä rahallisesti.

Saltkråkan on saari aivan avomeren tuntumassa. Avomeren voi ajatella erämaata vastaavana paikkana ja näin ollen Saltkråkan on aivan erämaan reunalla. Erämaa on tyypillisesti kuvattu

kirjallisuudessa pakopaikkana ja Melkersonit lähtevätkin Tukholman hälinää pakoon autenttiselle Saltkråkanin saarelle luonnon lähelle. Teos toteuttaa pitkälle saaristoluonnon troopintyyppillisiä piirteitä. Saltkråkan on suljettu, lapsille suhteellisen turvallinen paikka, jossa he pystyvät kehittämään taitojansa. Saari tarjoaa myös paikan rauhoittumiselle. Vaikka luonto tarjoaa ihmisille monia asioita, on se kuitenkin itsessäänkin arvokas, eikä sen arvoa tulisikaan ajatella vain sen aikaansaaman hyödyn kautta. Tämä ei ole selvää kaikille teoksen henkilöillekään, mutta silti Melkersonien perheen nuorimmainen Pelle ymmärtää tämän asian, joka tuntuu olevan mahdoton ymmärtää monien vanhempien ihmisten mielestä.

Ekokriittiseen tutkimukseen on usein liittynyt myös ekofeminismi, jossa luontoa tarkastellaan sukupuolen näkökulmasta. *Vi på Saltkråkan* -teosta voisi myös olla antoisaa tutkia ekofeminisistä näkökulmasta. Vaikuttaako teoksen henkilöiden sukupuoli heidän suhtautumiseensa luontoon ja miksi näin on tai ei ole? *Vi på Saltkråkan* on ensisijaisesti lapsille tarkoitettu teos ja tämä näkyy sen jokseenkin hyvin idyllisessä luontokuvauksessa, joka ei vastaa luonnon ja ihmisen suhteen todellista tilaa, esimerkiksi ekokriisien, kuten Itämeren saastumisen, täydellisen sivuuttamisen vuoksi.

Lähteet

Kohdeteos

Lindgren, Astrid 2002 (1964). *Saariston lapset* [SI] (Vi på Saltkråkan). Helsinki: WSOY.

Tutkimuskirjallisuus

Ahlbäck, Pia Maria 2010. Väderkontraktet: plats, miljö rättvisa och eskatologi i Astrid Lindgrens Vi på Saltkråkan. *Barnboken - tidskrift för barnlitteraturforskning* 33(2). <https://barnboken.net/index.php/clr/article/view/17/17>.

Andersen, Jensen 2015 (2014). *Astrid Lindgren – Tämä päivä, yksi elämä* (Denna dagen, ett liv. En biografi över Astrid Lindgren). Helsinki: WSOY.

Buell, Lawrence 1995. *The environmental imagination: Thoreau, nature writing and the formation of American culture*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.

Bålsrud Mjelva, Charlotte 2016. "Dom måste vara starka, tralala" En feministisk lesning av Astrid Lindgrens *Madicken* (1960), *Madicken och Junibäckens Pims* (1976) og *Vi på Saltkråkan* (1964). Universitet i Oslo.

Cronon, William 1996. *Uncommon Ground: Rethinking the Human Place in Nature*. W.W.Norton&Co.

Dewan, Pauline 2010. *The Art of Place in Literature for Children and Young Adults: How Locale Shapes a Story*. Lewiston, N.Y.: Edwin Mellen Press.

Garrard, Greg 2012. *Ecocriticism*. London: Routledge.

Genette, Gérard 1983 (1974). *Narrative Discourse: An Essay in Method (Discours du récit, 1972)*. Käänt. Culler, J., Lewin J. E. Ithaca, New York: Cornell University Press.

Haila, Yrjö & Lähde, Ville 2003. *Luonnon poliittisuus: Mikä on uutta?* Teoksessa *Luonnon politiikka*. Vastapaino: Tampere.

Hermerén, Göran 1969. *Representation and meaning in the visual arts: a study in the methodology of iconography and iconology*. Läromedelsförlaget.

Laakso, Maria, Lahtinen Toni & Sagulin, Merja 2017. *Lintukodon rannoilta – Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*. SKS, Helsinki.

Lehtimäki, Markku & Lahtinen Toni 2008. *Äänekäs kevät: ekokriittinen kirjallisuudentutkimus*.

SKS, Helsinki.

Whiston Spirn, Anne 1996. *Constructing Nature: The Legacy of Frederick Law Olmsted*. Teoksessa *Uncommon Ground: Rethinking the Human Place in Nature*. Toimittanut Cronon. W.W.Norton&Co.

Zapf, Hubert 2016. *Handbook of Ecocriticism and Cultural Ecology*. Berlin/Boston: De Gruyter. Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/luonto> (20.12.2021).